

Sygn. akt I UK 503/17

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania E. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 stycznia 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 28 lipca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 28 lipca 2017 r., po rozpoznaniu apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w B. z dnia 22 grudnia 2016 r. i oddalił odwołanie wnioskodawcy E. M. od decyzji organu rentowego z dnia 30 sierpnia 2016 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury z uwagi na niespełnienie przesłanki 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny w motywach orzeczenia wskazał, że przedstawione w sprawie dowody nie dają podstawy do ustalenia, iż wnioskodawca w okresie zatrudnienia w [...] „B.” w B. (dalej jako K.) od dnia 3 sierpnia 1981 r. do dnia 30 czerwca 1988 r. (6 lat, 10 miesięcy i 25 dni) na stanowisku ślusarza-spawacza stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w

sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., zwane dalej rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.) w dziale XIV, poz. 12, tj. prace „przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowowodorowym”. Wbrew odmiennemu stanowisku Sądu pierwszej instancji, zeznania świadków, zatrudnionych w spornym okresie w K. w kotłowni w W., świadczą jedynie o tym, że w kotłowni wykonywano również prace ślusarskie i spawalnicze. Nie wynika z nich, od kiedy i w jakim rozmiarze wnioskodawca świadczył pracę jako spawacz. Wobec tego moc dowodowa zeznań tych świadków jest tak niska, że nie spełniają one wymogu dowodów pewnych, jednoznacznych i precyzyjnych. A zatem nie można na nich oprzeć orzeczenia pozytywnego dla wnioskodawcy. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że dokumentacja z akt osobowych zachowała się w całości i wynika z niej, iż wnioskodawca ubiegał się o zatrudnienie na stanowisku ślusarza, o czym świadczy umowa o pracę z dnia 3 sierpnia 1981 r. oraz późniejsze angaże dotyczące stanowiska pracy ślusarza. Dopiero w dniu 11 kwietnia 1986 r. został on skierowany na kurs spawacza, uzyskując wymagane uprawnienia do spawania z dniem 19 kwietnia 1986 r. Od tego czasu angaże i świadectwo pracy odnoszą się do stanowiska ślusarz - spawacz. Sam wnioskodawca w piśmie dotyczącym kapitału początkowego również podał, że w K. pracował jako ślusarz, a w kwestionariuszu osobowym zamieszczonym w dokumentach pracowniczych z [...] „T.”, iż był zatrudniony na stanowisku ślusarza - spawacza. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny odmówił waloru wiarygodności zeznaniom wnioskodawcy w części, w której twierdził, że w całym spornym okresie świadczył tylko i wyłącznie pracę spawacza. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca nie spełnił przesłanki 15 lat pracy w szczególnych warunkach wymaganej do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, o której mowa w art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) w związku z § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

Wnioskodawca zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, domagając się uchylecia zaskarżonego orzeczenia i przekazania

sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie przepisów postępowania - art. 473 § 1 k.p.c., przez jego niezastosowanie i przyjęcie, że skarżący dowodząc spełnienia przesłanek do uzyskania prawa do emerytury w niższym wieku nie mógł powoływać się w pierwszej kolejności na zeznania świadków oraz zeznania własne, lecz na dokumenty, a dopiero w razie braku bądź niekompletności dokumentów posiłkować się zeznaniami świadków, chociaż art. 473 k.p.c. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyłącza wszelkie zakazy dowodowe, a przeprowadzone dowody z zeznań świadków wykazały, że spełnił wszelkie przesłanki do uzyskania prawa do emerytury w niższym wieku.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie, „czy sąd ustalając prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach w oparciu o art. 473 k.p.c. może uznać za niedopuszczalne oparcie się wyłącznie na zeznaniach świadków i ubezpieczonego, podczas gdy treść tych zeznań przedstawia okoliczności nie znajdujące całkowitego odzwierciedlenia w dokumentach – zwłaszcza, gdy z dokumentów nie wynikają okoliczności przeciwne, lecz w sytuacji, gdy pewne okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy nie zostały ujęte w dokumentach”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o

tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944).

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie tej przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których zagadnienie powstało. Zagadnienie to powinno być nadto „istotne” z uwagi na wagę przedstawionego przez skarżącego problemu interpretacyjnego dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna wnoszona jest w konkretnej sprawie, to zarówno charakter zgłoszonego w niej roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy jest związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2019 r., IV CSK 585/17, LEX nr 2497714). Zagadnienie to musi przy tym rzeczywiście występować w sprawie i mieścić się w zakresie problematyki, która podlega

rzeczywistemu badaniu w postępowaniu kasacyjnym. Realizacja wskazanej wyżej przesłanki nie polega jedynie na sformułowaniu problemu prawnego bazującego na przepisach wskazanych w podstawie skargi kasacyjnej. Konieczne jest przedstawienie odpowiedniego wyводу jurydycznego, wykazującego nie tylko zasadność preferowanego przez skarżącego sposobu rozstrzygnięcia zagadnienia, ale także wadliwość rozwiązania postawionego problemu przez sąd drugiej instancji przy wykorzystaniu zapatrywań prawnych wyrażonych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, opartych na poczynionych w sprawie jednoznacznych i stabilnych ustaleniach faktycznych wiążących Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 2 k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2017 r., I CSK 175/17, LEX nr 2372560). Ponadto istotnym zagadnieniem prawnym w rozmiennieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114).

Na podstawie powyższych wywodów należy stwierdzić, że przedstawione w skardze kasacyjnej „zagadnienie” nie spełnia wymogów przewidzianych dla tej przesłanki przedsądu, ponieważ kwestia w nim przedstawiona była już przedmiotem wypowiedzi orzecznictwa. Sąd Najwyższy konsekwentnie przyjmuje, że w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe prowadzenie dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron nie podlega żadnym ograniczeniom. Według art. 473 § 1 k.p.c. w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przed sądem przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu z

zeznań świadków i z przesłuchania stron. Ograniczenia dowodowe, o jakich stanowi ten przepis, to przede wszystkim ograniczenia dotyczące możliwości prowadzenia dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu (art. 247 k.p.c.). Ten wyjątek od ogólnych zasad, wynikających z art. 247 k.p.c., sprawia, że każdy istotny fakt (np. taki, którego ustalenie jest niezbędne do przyznania ubezpieczonemu prawa do wcześniejszej emerytury), może być dowodzony wszelkimi środkami dowodowymi, które sąd uzna za pożądane, a ich dopuszczenie za celowe (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 września 1995 r., II URN 23/95, OSNAPiUS 1996 nr 5, poz. 77; z dnia 2 lutego 1996 r., II URN 3/95, OSNAPiUS 1996 nr 16, poz. 239; z dnia 25 lipca 1997 r., II UKN 186/97, OSNAPiUS 1998 nr 11, poz. 342; z dnia 8 kwietnia 1999 r., II UKN 619/98, OSNAPiUS 2000 nr 11, poz. 439; z dnia 4 października 2007 r., I UK 111/07, LEX nr 275689). Nie może zatem ulegać wątpliwości, że pracownik albo ubezpieczony ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego może w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia z tytułu ubezpieczenia - także wówczas, gdy z dokumentu (np. zaświadczenia o zatrudnieniu) wynika co innego. W uchwale z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84 (LEX nr 14625) Sąd Najwyższy stwierdził, że okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w mogą być ustalane w postępowaniu odwoławczym także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy. Wobec tego przy ustalaniu okresów zatrudnienia, winny być uwzględniane przede wszystkim dokumenty z przebiegu zatrudnienia - świadectwa pracy wystawione przez pracodawcę, umowy o pracę, angaże, legitymacje ubezpieczeniowe i inne dokumenty potwierdzające okresy ubezpieczenia. Dopiero, gdy dokumentacja pracownicza jest niepełna lub zawiera rozbieżności, dopuszczalne jest posiłkowanie się zeznaniami świadków, ale jako dowodem uzupełniającym, potwierdzającym przebieg zatrudnienia. Nie jest natomiast dopuszczalne oparcie się wyłącznie na zeznaniach świadków w sytuacji, gdy z dokumentów wynikają okoliczności przeciwne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2018 r., I UK 544/16, LEX nr 2459725; z dnia 11 sierpnia 2016 r.,

II UK 323/15, LEX nr 2157273; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 950436; z dnia 9 kwietnia 2009 r., I UK 316/08, LEX nr 707858 oraz wyroki Sądów Apelacyjnych: w Gdańsku z dnia 26 kwietnia 2016 r., III AUa 2131/15, LEX nr 2052625; z dnia 18 marca 2015 r., III AUa 1788/14, LEX nr 1679887; w Białymstoku z dnia 21 lutego 2018 r., III AUa 681/17, LEX nr 2481776; z dnia 22 maja 2013 r., III AUa 952/12, LEX nr 1327500). Dowód tylko z zeznań świadków, z uwagi na szczególny i wyjątkowy charakter prawa do emerytury w obniżonym wieku, nie może przesądzać o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach, zwłaszcza, gdy fakty wynikające z zeznań świadków nie znajdują jakiegokolwiek potwierdzenia w dokumentacji pracowniczej (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 5 lutego 2014 r., III AUa 1368/13, LEX nr 1425488). Zaliczenie nieudokumentowanych okresów składkowych do uprawnień emerytalnych wymaga dowodów niebudzących wątpliwości, spójnych i precyzyjnych, a do takich dowodów z dużą ostrożnością należy zaliczyć zeznania świadków, które powinny być traktowane - odnośnie zdarzeń sprzed kilku dziesięcioleci - jako dowód uzupełniający (por. powołany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2018 r., I UK 544/16, LEX nr 2459725).

Przedstawione powyżej stanowisko uwzględnił w zaskarżonym skargą wyroku Sąd Apelacyjny, który odnosząc się do art. 473 k.p.c. stwierdził, że okresy pracy w szczególnych warunkach mogą być wykazywane przed sądem wszelkimi środkami dowodowymi przewidzianymi przez Kodeks postępowania cywilnego, a w szczególności dokumentami z akt pracowniczych, zeznaniami świadków, wyjaśnieniami stron. Sąd Apelacyjny nie przyjął zatem, że skarżący dowodząc spełnienia przesłanek do uzyskania prawa do emerytury w niższym wieku nie mógł powoływać się w pierwszej kolejności na zeznania świadków oraz własne, lecz na dokumenty. Przeciwnie Sąd ten dopuścił dowód z subsydiarnych zeznań świadków oraz samego skarżącego na okoliczność charakteru jego zatrudnienia w spornym okresie i dopiero wówczas uznawszy, że moc dowodowa tych zeznań jest niewystarczająca, odwołał się w niezbędnym zakresie do dowodu z akt osobowych skarżącego, co jest działaniem spójnym z przedstawionymi wyżej zasadami postępowania dowodowego w sprawach o ustalenie prawa do wcześniejszej emerytury ze względu na pracę w szczególnych warunkach.

Ponadto w judykaturze utrwalony jest pogląd, iż kwestie, dotyczące ustalonych faktów, nie stanowią przedmiotu kontroli kasacyjnej, w związku z czym opartemu na tej podstawie wnioskowi o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania towarzyszą niedopuszczalne motywy (art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2014 r., II UK 158/14, LEX nr 176887; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574 czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13, LEX nr 1458681).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).